

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ІМЕНІ ІВАНА ТА ЮРІЯ ЛИП

БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ПРИЗНАЧЕННЯ» ІМЕНІ ЮРІЯ ЛИПИ

ДЕСЯТІ ЛИПІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**Івано-Франківськ
ІФНМУ
2020**

**ПАМ'ЯТІ ЛІКАРІВ, ПИСЬМЕННИКІВ,
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ДІЯЧІВ**

**ДО 155-РІЧЧЯ
ІВАНА ЛЬВОВИЧА ЛИПИ
(1865-1923)**

**ТА 120-РІЧЧЯ
ЮРІЯ ІВАНОВИЧА ЛИПИ
(1900-1944)**

**м. Івано-Франківськ,
24-25 вересня 2020 р.**

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД ІМЕНІ ІВАНА ТА ЮРІЯ ЛИП (ОДЕСА)
БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ПРИЗНАЧЕННЯ» ІМЕНІ ЮРІЯ ЛИПИ (НОВОЯВОРІВСЬК)

ДЕСЯТІ ЛИПІВСЬКІ ЧИТАННЯ

ПАМ'ЯТІ ЛІКАРІВ, ПИСЬМЕННИКІВ,
ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИХ ДІЯЧІВ
ІВАНА ЛИПИ (1865-1923) ТА ЮРІЯ ЛИПИ (1900-1944)

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

(м. Івано-Франківськ, 24-25 вересня 2020 р.)

Івано-Франківськ
ІФНМУ
2020

Наталія Гончаренко
(Полтава)

МОРАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ КОНЦЕПЦІЇ ЮРІЯ ЛИПИ

Сьогодні Україна переживає непрості часи. Їй доводиться проходити, мабуть, найсерйозніше випробування свого суверенного буття. Вже сьомий рік триває розв'язаний Росією військовий конфлікт на сході нашої країни, під російською окупацією перебуває невід'ємна частина Української держави – Крим. Не справдились і надії на стрімке просування України шляхом докорінних суспільних перетворень, руйнацію кланово-олігархічного панування, що пов'язувались із Революцією Гідності. Отже, національно-визвольна, антиімперська боротьба українського народу ще не завершилась.

В таких умовах особливо актуальним і необхідним видається звернення до ідейної спадщини провідних діячів українського націоналізму першої половини ХХ століття. Головну мету своєї діяльності вони вбачали у здобутті національного визволення, розбудові незалежної соборної Української держави. До них по праву належить і Юрій Липа, який створив оригінальну концепцію українського державотворення, що орієнтувалась, перш за все, на визнання пріоритетності духовних, морально-етичних засад суспільного розвитку.

Мислитель був глибоко переконаний у тому, що на Україну покладено унікальну місію, що вона має особливе історичне призначення. І ця впевненість ґрунтувалась на глибокому аналізі багатовікової історії, культури, особливостей становлення української нації. Намагаючись відповісти на питання, в чому ж полягає це призначення, вчений розмірковує над співвідношенням понять «нація» і «раса». Націю Ю. Липа розглядав як явище відносно нове, виникнення якого він відносить до часів визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Щодо поняття ж раси, то для Ю. Липи воно є значно ширшим. Як окремі складові воно включає в себе поняття нації, класів, держави тощо. Він розумів расу не як біологічне, антропологічне поняття, а як велику духовну єдність, як «цілість населення, що його духовні прикмети, укріті й явні (як звичаї, мова), а також антропобіологічні риси становлять виразну цілість упродовж часу (історії)»⁶¹³.

Унікальність української раси, на думку Ю.Липи, полягала у тому, що вона являла собою специфічну понтійську цивілізацію, яка була сформована на основі симбіозу еллінського, готського та трипільського субстратів. Українці поєднали в собі риси цих попередників: еллінський індивідуалізм і готське підпорядкування окремої особи волі спільноти. Та найбільший вплив на формування духовних основ українства, вважав учений, мала землеробська трипільська культура. Поєднан-

613 Липа Ю. Призначення України. Львів: Просвіта, 1992. С. 103. (далі – Призначення України).

ня, взаємопроникнення домінуючих рис цих етнічних груп набуває в українській расі нової якості, переростає в ній у солідаризм, взаємну допомогу. На цій основі створились особливі форми буття української людини – громада, чумацька валка, територіальна курінна організація Січі. Ю. Липа доходить висновку, що в основі життєдіяльності української нації лежить солідаризм. Найприродніше місце українця – це перебування в групі. Громада, переконував Ю. Липа, відіграє засадничу роль у житті українців, виконує не лише виробничу і соціальну функцію, але й є осереддям суспільної моралі. Збагнути велике призначення України, стверджував Ю. Липа, можливо лише на основі з'ясування її генеральних ідей як вияву українського расового «я», особливостей українського характеру.

Серед фундаментальних українських генеральних ідей Ю. Липа виділяв притаманне українцям прагнення до захисту свободи, відстоювання своїх прав. «В кожному разі, – зазначав Ю. Липа, – для характеристики українських генеральних ідей треба пам'ятати про стремління української одиниці до особистої свободи і про моральність провідників, про вроджені здатності мас і груп до міцної власної організації»⁶¹⁴. Власне таке право українці залишають і за іншими. Толерантність, повага до чужих переконань і почуттів стосується навіть ставлення до релігії. Українцям завжди були чужими релігійний фанатизм, переслідування за віру, релігійні війни. В релігії вони, перш за все, схильні бачити своєрідний моральний орієнтир. Тому історичним призначенням саме України має стати утвердження у суспільному житті християнської моралі і духовності.

До одвічних цінностей, що характеризують суспільну свідомість українців, Ю. Липа відносив і устремління до відстоювання справедливості. «Війни за справедливість цілком відповідають натурі Українця... Це однак війни не тільки за право жити власним продуктивним життям, але й за новий моральний порядок, вищий від теперішнього порядку»⁶¹⁵. Наголошуючи на цій особливості українського національного характеру, Ю. Липа переконує, що як головний провідник раси, так і загалом її еліта, мають бути високоморальними особистостями із чітко вираженою спрямованістю на соціальну справедливість.

Ще однією особливістю духовного світу українців, на думку Ю. Липи, є відчуття повноти існування своєї спільноти, так звана «серединність». Прикметами цього відчуття «серединності» є збереження всього рідного, «своєрідний погляд з нутра раси на всі речі людського світу»⁶¹⁶, захист традицій свого народу. Ю. Липа звертав увагу на особливості навіть патріотичних почуттів українців, ставлення до рідного краю. Для них любов до України виростає із любові до власної родини, дому, матері. Поняття рідного краю, Батьківщини для українця мало особливе, родинне звучання.

614 Липа Ю. Призначення України. С. 161.

615 Липа Ю. Чорноморська доктрина // Липа Ю. Всеукраїнська трилогія: у 2т. Т. 2. Київ: МАУП, 2007. С. 7.

616 Липа Ю. Призначення України. С. 168.

Саме ці унікальні риси української раси, її «генеральні ідеї» ідозволили Ю. Липі висловити впевненість, що Україна має виступити у ролі своєрідної моральної осі народів між Балтією, Кавказом і Уралом. Українці споконвіку чинили опір московітам, що постійно прагнули підкорити інші народи, а, з іншого боку, виступали як продовжувачі європейських традицій, як органічна складова європейської спільноти. Тому історичне призначення України полягає в утвердженні і поширенні духовних цінностей у світі. У зв'язку з цим мислитель-патріот стверджував, що після епох англосаксонської, римської, германської постане «світ четвертої великої раси в Європі, української раси»⁶¹⁷. Та для виконання свого історичного призначення, переконував Ю. Липа, українцям самим необхідно усвідомити себе великим народом, що має виконати визначну моральну місію. Тільки тоді й інші народи визнають за українцями право відкрити нову сторінку в історії людства.

Однією із найважливіших генеральних ідей української нації Ю. Липа вважав прагнення до організації власної держави, що мало міцне підґрунтя – величний період державності Київської Русі, історію Галицького князівства як прямого спадкоємця державницьких традицій Київської доби, унікальне явище XVII ст. – козацько-гетьманську державу. Особливі сподівання на відродження Української держави Ю. Липа покладав на західноукраїнські землі. Він вважав, що саме галичанам було притаманне почуття соборності України: *«Ніяка земля не дорівнює галицькій в одній дуже важливій стабілізаційній позиції української духовності: витворення добре вишліфованого типу українського громадянина, свідомого своїх прав і обов'язків, і хоч не з мальовничим, але дуже глибоким українським солідаризмом»*⁶¹⁸.

Розглядаючи питання розбудови української державності, вчений наголошував на необхідності створення належних інституцій, системи права. При цьому правові норми, перед усім, мають ґрунтуватись на нормах моралі, що віками формувались у суспільному середовищі. Закони в державі, що є виразом спільної волі українського народу, повинні втілювати «одвічні народні звичаї, передані з роду в рід, з покоління в покоління, від батьків до дітей, форми, що їх достосовано до загального розвою життя»⁶¹⁹. Важливим завданням національної держави є створення за допомогою правових механізмів умов для вільного розвитку особи, її самореалізації, самоорганізації суспільства як сукупності громад. Отже, Ю. Липа розглядав державу не як антипод громадянського суспільства, а як його гаранта.

Таким чином, можна стверджувати, що Ю. Липа запропонував оригінальну концепцію державотворення, яка передбачає осмислення і використання величезного духовного потенціалу українського народу, його глибокої істинної моральності. Звернення до історичних витоків, усвідомлення власного призначення, збереження національного духу мають стати необхідною умовою зміцнення і подальшого розвитку сучасної України.

617 Липа Ю. Призначення України. С. 247.

618 Липа Ю. Призначення України. С. 216.

619 Липа Ю. Призначення України. С. 89.